

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Articv-||lorvm Doctrinae Fra||tris Martini Lutheri per
theologos || Louanienses damnator[um] Ratio**

Latomus, Jacobus

Antuerpiæ, 1521

Circa Satisfactionem dicit M. q[uod] nullam pœnam exigit deus remissa
culpa, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-35725

si & per multa tempora sequētia, quod vero dicit illud Iaco-
bi, Confitemini alterutrum peccata vestra fuisse consilij fru-
stra dicit, & contra sententias sanctorum prius allegatas. Nā
& panormitanus in capitu, omnis vtriusq; sexus dicens sibi
placere eam opinionem, quæ dicit confessionem inductam
iure humano, & non diuino nihil aliud probationis adducit
nisi q; nusq; habeatur expresse præceptum in nouo vel ve-
teri testamento, quod salua sua reuerentia non est verum, cū
habeatur in epistola Iacobi expresse. Item satis esset q; habe-
retur implicitæ, iuxta cap. cum Marthæ de celebratione mis-
sarum, & si argumentum valeret, æqualiter probaret confes-
sionem non esse iuris humani cum nusquam expresse habe-
atur in iure humano ante ca. omnis vtriusq; sexus nisi ex sen-
tentijs patrum per Gratianum allegatis in tracta. de pœniten-
tia quæ vt dictum est in humanis constitutionibus non fun-
dantur.

CIRCA SATISFACTIONEM dicit M.

q; nullam pœnam exigit deus remissa culpa, quam sacerdos
possit tollere vel minuere, quia talis pœna secundum diuinā
iustitiam debita nulla est, aut si aliqua sit, non potest ab homi-
ne tolli, quia (vt inquit) hoc esset mutare ius diuinum, hanc
ponit Mar. in declaratione conclusionis. v. in qua dicit Papa
non vult nec potest remittere vllas pœnas præter eas quas
suo vel canonū arbitrio imposuit, quam licet dicat se disputa-
re, tamen in declaratione ita loquitur, vt nihil dubitare vide-
atur, & in sermone de indulgentijs & alijs locis.

Contra hanc M. sententiam facit, quia secundum eam se-
quitur, q; nullus in purgatorio sit pro mortalibus puniendus
si nulla pœna debeat dimissa culpa cuius contrarium dicit
Cypri. lib. iij. epistolarum, epistola. ij. vbi de adulteris ad pœ-
nitentiam receptis loquitur dicens. Nec putes frater chariss.
hinc aut virtutē fratrum minui, aut martyria deficere, q; lap-
sis laxata sit pœnitentia, & q; pœnitentibus spes pacis obla-
ta, manet vero fidentium robur immobile, & apud timentes
ac dili-

ac diligentes corde toto deum stabilis & fortis perseverat in
tegritas. Nam & mechis a nobis poenitentiae tempus conce
ditur, & pax datur, non tamen idcirco virginitas in ecclesia
deficit, aut continentie propositum gloriosum per aliena pec
cata languescit. Floret ecclesia tot virtutibus coronata, & ca
stitas, ac pudicitia, tenorem gloriae suae seruat, nec quia adul
terio poenitentia ac venia laxatur continentiae vigor frangi
tur. Aliud est ad veniam stare, Aliud ad gloriam peruenire,
Aliud missum in carcere non exire inde donec soluat novis
simum quadrantem, Aliud statim fidei & virtutis accipere
mercedem. Aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emē
dari & purgari diu igne, Aliud peccata omnia passione pur
gare, Aliud denique pendere in die iudicij ad sententiam domi
ni, Aliud statim a domino coronari.

Hic habes quod poenitentes adulteri aut qui sacrificauerunt i
dolis quibus ad poenitentiam recepti, & post poenitentiam eccle
siae reconciliati diu igne torquentur in purgatorio quod non
contingeret, si remissa culpa nullam poenam dei iustitia requeret;

Item Aug. in enchiridio cap. lxxix. Tale aliquid etiam post
hanc vitam fieri incredibile non est & utrum ita sit quari po
test & aut inuenire aut latere non nullos fideles per ignem
quendam purgatorium quanto magis minusve bona pere
untia dilexerunt tanto tardius citiusque saluari non tamen tales
de quibus dictum est, quod regnum dei non possidebunt, nisi
conuenienter poenitentibus eadem crimina remittantur. Con
uenienter autem dixi, ut steriles in elemosynis non sint &c.

Hic nota quod quantum ad punitionem ignis purgatorii Au
gusti equiparat ventalia non dimissa mortalibus per conue
nientem poenitentiam remissis cum dicit, Non tamen tales
de quibus dictum est &c, nisi conuenienter poenitentibus
eadem crimina remittantur. Vnde ea sequenti. In melius quip
pe est vita mutanda, & per elemosynas de peccatis preteri
tis est propitiandus deus.

Hic habes quod post vitam in melius mutam, quod vitique
fit per contritionem, per poenitentiam, restat de preteritis pec
catis propitiandus deus per elemosynas, & infra, Nemini
enim

enim dedit laxamentum peccandi quamuis miserando deleat iam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur. & capit. sequenti. De cotidianis autem breuibus leuibusq; peccatis, sine quibus haec vita non ducitur cotidiana oratio fidelium satisfact, eorum est enim dicere, Pater noster qui es in caelis, qui iam patri tali regnati sunt ex aqua & spiritu scō, delet omnino haec oratio minima & cotidiana peccata, delet & illa a quibus vita fidelium scelerate etiam gesta, sed poenitendo in melius mutata discedit, & cap. sequenti. Ac per hoc ad omnia quae utili misericordia fiunt, valet quod dominus ait Date eleemosinam, & ecce omnia munda sunt vobis, quae enumeratis multis eleemosynarū generibus concludit. Multa utiq; sunt genera eleemosynarum, quae cum facimus adiuuamur, vt dimittantur nobis peccata nostra.

Hic nota primo q̄ Augustinus dicit minima & cotidiana peccata dominica oratione dimitti. Scelera vero per poenitentiam, hoc est poenitentiae sacramentū vita mutata etiā eadem oratione dimitti. Vnde confirmantur supradicta de scelere cordis & crimine consensus cōfitendo, & per sacramentum poenitentiae delendo.

Habes etiam expresse q̄ pro sceleribus couenienti poenitentia dimissis puniuntur in purgatorio.

Item habes q̄ vita per misericordiam in melius mutata de praeteritis sit deus eleemosynis propiciandus. Et q̄ oratio dominica delet, & illa a quibus vita fidelium scelerate etiam gesta, sed poenitendo in melius mutata discedit. Vnde euidenter patet q̄ clarissimus pater Aug. in ea fuerit sententia, q̄ dimisso peccato per poenitentiam restet poena soluenda per diuinā iustitiā & redimenda ieiunijs orationibus, & nunc operibus. Non est igitur recentiorū theologorum aut scholasticorum, haec sententia quam quia M. negauit nec ausus fuit in totum auferre purgatorium. confinxit ibi augeri charitatem, & perfici, & alia multa absurda, vt iam secundum eum non recepturus sit a CHRISTO in die iudicij bonum vel malum, prout gessit in corpore, sed etiam prout gessit exutus corpore, non solum contemnens quod di

quod dicit Greg. iij. dialogorum. Qualis quisque hinc exit talis in iudicio presentabitur & Aug. dicentem. Hic omne meritum comparari, & defunctos fidelium viuorum pijs operibus iuuari non suis, vt sit plena remissio vel tolerabilior damnatio. Sed quod grauius est etiam apostolum Paulum monentem. Operemur bonum ad omnes dum tempus habemus; Imo & ipsum Christum dicentem. Venit nox quando nemo potest operari.

Videtur etiam quod in peccatis venialibus culpa remittatur antequam poena soluatur aut remittatur. Nam rectus dolor de peccato in habentibus charitatem contritio est. Contritio vero culpe cuius expresse aut virtualiter dolor est non videtur esse compossibilis, quod de mortalibus nemo negat, & de venialibus videtur esse eadem ratio. Ideo enim est contritio culpe incompossibilis, quia inordinationem, indecentiam, & indignitatem aufert, & creaturae voluntatem reordinat, honestat, & dignificat. Et per contritionem anima legi subicitur, & cum deo consentit volendo in se punire peccatum, & vindicare diuinam offensam sicque reatus, id est obligatio ad poenam sustinendam ieiunijs eleemosynis & orationibus tollitur & redimitur, & sic a peccato perfecte mundatur sicut scriptum est. Eleemosyna a morte liberat, & non finit ire in tenebras, & alibi. Peccata tua eleemosynis redime. Item alibi Hoc genus demoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunijs. Et illud quod super est, date eleemosinam & ecce omnia munda sunt vobis, & illud. Pietas ad omnia valet promissionem habens vitae quae nunc est & futurae.

Vtrum autem poena vel afflictio praecedens aut comitans valeat ad peccati redemptionem, vt culpa postea deleta computetur in solutum aut deducatur ex summa debiti rationabiliter quari potest de quo pro nunc nihil dico.

Venio ad argumenta M. Primo diuidit poenam in poenam geennae, quae est damnatorum & poenam purgatorii, & iij. in poenam voluntariam & euangelicam, iij. in poenam castigatorem quae est flagellatio dei, v. in poenam canonicam, vi. in poenam secundum diuinam iustitiam debitam, quam dicit se velle fingere

fingerē anteq̄ melius erudiatur. Et ne faciamus vim in ver-
bo, quia pœna propriè non est, nisi peccati secundum Aug.
in lib. de libero ar. dicentem. Omnis pœna si iusta est peccati
pœna est, quo modo tertiã species, scilicet voluntaria & euā-
gelica non est pœna, quia conuenit etiam innocentibus. M.
accipit pœnam pro afflictiuo, doloroso, arduo, & difficili, lesi-
uo, vel damnofo. Nam ieiuniū, oratio, vel eleemosyna stan-
do precise in limitibus euangelice legis, & secundum eam
partem quæ cōmunis est innocentibus, & pœnitentibus nō
est in præcepto vel consilio, nisi inquantū est actus virtutis
necessarie vel expedientis ad salutem puta tēperantie, latritie,
aut liberalitatis. Habet tamen & ipsa euangelica lex vnā par-
tem propriam, quæ respicit peculiariter statum lapsorum in
aliquo crimen post innocentiam baptismi, ex qua sumuntur
regulæ status pœnitentiū, vbi etiam instrumentum sunt ie-
iunium, oratio, eleemosyna lege euāgelica, excepta determi-
natione specificata quo ad modum tempus & personam ex
canonibus & regulis patrum.

Dico igitur q̄ prima species penę eo modo est in potesta-
te sacerdotis quo peccata, iam supra ostensum est sacerdotē
auferre peccata per sacramentū baptismi, vel pœnitentię. Vn-
de consequenter apparet eum etiam auferre pœnā geenna-
lem. Item aufert, ij. pœnam in toto vel in parte, quādo absol-
uit a venialibus, aut quando absoluit sacramentaliter eū cui
prius per contritionem omnia peccata remissa sunt, quo ad
culpam & pœnam æternam. Liberat etiam ab illa pœna dū
pœnitenti indicit ex officio opera satisfactoria, quibus exple-
tis liberatus est, si sacerdos recte cōpensauerit. Quartā pœnā
scilicet castigatoriã puta pestem, bellum, aut famē, non tol-
lit sacerdos nisi oratione & sacrificio, tamen etiam ipse sacer-
dos ex officio imponit, & aufert castigatoriã pœnam &
medicinalem cum tollat & imponat pœnam excōmunicati-
onis, quæ licet sit omnium maxīma tamē medicinalis est, &
castigatoriã. Quinta vero, id est pœna canonica auferri po-
test per auctorem canonū & etiam inferri, & quilibet inferi-
or sacerdos, idem potest plus vel minus secundū q̄ est sibi a
t i lege

lege vel auctore legis permissum. Sextā poenam facit M. eā
q̄ debetur pctō remisso, & exigitur secundū diuinā iustitiā,
quæ non debuit prædictis cōnumerari, quia non est alia ab
illis. Deus enī a recepto in gratiam nō requirit, nisi vt in hac
vita seipm̄ conueniēter puniat, faciendo fructus dignos pœ
nitentiæ, aut post hanc vitam, quod minus hic fecerit, patia
tur in purgatorio, aut si quid aliud exigit, erit poena quā M.
vocat castigatoriā, quia non semper diuinitus inducta fla
gella propter peccatū, statim auferuntur peccatore cōuerso.

Et cōcordant deus & sacerdos legitime vtens sua cōmissi
one, & potestate in exigendo poenam, secundū diuinā iusti
tiam debitā. Nec inuadit sacerdos ius domini sui, sed vtitur
sua cōmissione, vt Amb. inquit lib. i. de pœnitētia ca. vt. dicēs
Ipse vas electionis dominicę dicit. Si cui quid donastis & e
go Nā & ego qd' donauī propter vos in persona Christi. Cur
igitur Pau. legunt: si eum tam impie arbitrātur errasse, vt ius
sibi vēdicaret domini sui, sed vendicauit acceptū, non vsur
pauit indebitum. Hæc ille.

Hic aperte vides, q̄ cū sacerdos donat & remittit deo de
bitum cōcessa vtitur potestate, nec mutat ius diuinum

Ex dictis soluuntur sequētia eius argumenta, quia falsum
est, quod assumit nulla auctoritate scripturæ, doctorū, cano
num, aut ratione probabili, posse doceri aliquā poenā esse de
bitam secundū diuinā iustitiā, vt patet ex allegatis. Falsum
est etiam q̄ talis poena per sacerdotē auferri non possit. Et ta
lis modus arguendi negatiue proprius esse videtur heretico
rum, qui quod non viderūt, aut non meminerūt, aut non in
telligūt, volunt videri nusq̄ esse. Eiusdem ponderis est argu
mentū, quod sumit ex equalitate duarum potestatū ligandi,
scilicet & soluendi, quia enī putat, q̄ ligare pœnitētem nihil
sit aliud q̄ præcipere opera satisfactoria, putat consequenter
q̄ soluere sit obligationē præcepti tollere, quod falsum est,
vt patet ex supra dictis, & amplius patebit infra cum agatur
de indulgentiis. Per hoc soluitur argumentū sumptum ex ca
pitu. Q̄ autem de pe. & re, vbi dicitur q̄ remissiones nō va
lent, ni

lent, nisi quibus proprii iudices permiserint, cum nullus ligari aut solui possit a non suo iudice, quod Marti, suo modo intelligit in. v. poena tantum, id est canonica in qua sola vult papam posse ligare & soluere, quod si verum esset non valde magni momenti esset potestas clauium, nec attingeret ligamen, quo ligat sacerdos vsq; ad animam sicut dicit Chryso-
stosto. Nec in potestate per nouam legem sacerdotibus tradi-
ta esset factum possibile, quod prius erat impossibile, puta qd homo remitteret peccata, sicut dicit Am. Nec plus posset sacerdos euangelicus ligare vel soluere, qm quiuis legislator, qui potest lege & precepto modum satisfactionis imponere offendentibus, & impositum tollere, contra id quod dicit Chryso-
stomus.

Et ad probandum per scripturas non requiri aliquam satisfactionem pro peccatis, inducit textum euangelij, vbi Ioannes dixit, Poenitentiam agite, & iterum facite ergo fructus dignos poenitentiae, vbi vult qd Ioannes nihil iniunxerit pro poenitentia, nisi praecipua dei communia, vbi suo consueto modo arguendi, per locum scilicet ab auctoritate negatiue argumentatur. Non est ibi scriptum, aut Ioannes hoc non dixit, ergo non est ita in quo debuerat attendere, quod subdit euangelista, & alia multa exhortans euangelizabat populo. Vbi aperte demonstrat se multa omisisse eorum quae docuit Ioannes, alias si velis qd illa absolute sufficiant dicere debebis milites, & publicanos extorta per concussionem non teneri restituere, quia de restitutione facienda, ibi non videtur locutus Ioannes, Sed nemo sanus dicit, qd qui sua distribui misericorditer monet, aliena non iubeat restitui, praecipue cum lex vetus nondum esset abrogata, quae furem condemnat in quadruplum, & res inuentas retineri ab inuentore non sinit. Quid quod Ioannes satis expresse plus exigit a poenitentibus, quam obseruationem communium mandatorum dum signanter dicit, Facite ergo fructus dignos poenitentiae, vnde Gregorius homilia, xx. super euangelia, hoc Ioannis verbum tractans dicit, In quibus verbis
t ij notan-

notandū est, q̄ amicus sponsi non solum fructus poenitētiæ sed dignos fructus poenitentiæ admonet esse faciendos. Aliud namq; est fructum facere. Aliud dignum poenitētiæ fructum facere. Vt em̄ secundum poenitentiæ dignos fructus loquamur, sciendum est, q̄ quisquis illicita nulla cōmisit, huic iure conceditur, vt licitis vtatur, sicq; pietatis opera faciat, vt tamen si voluerit ea, quæ mundi sunt non relinquat. At si quis in fornicationis culpam, vel fortasse quod est grauius in adulterium lapsus est, tanto a se licita debet abscindere, q̄p̄ to se meminit & illicita perpetrasse. Neq; em̄ par fructus boni operis esse debet eius qui minus & eius qui amplius deliquit, aut eius qui nullis & eius qui in quibusdā facinorib; cecidit, & eius qui in multis est lapsus. Per hoc ergo quod dicitur. Facite dignos fructus poenitentiæ vniuscuiusq; conscientia conuenitur, vt tanto maiora acquirat bonorum operum lucra per poenitentiam, quāto maiora sibi intulit damna per culpam. Hæc ille.

Item Leo papa epistola. lxx. iij. capitulis explicat poenitentem abstinere debere ab his quæ alijs licita sunt.

Item q̄ deus a poenitēte plus requirat q̄ cōmuniū præceptorum obseruantia testis est Am. lib. ij. de poenitentia ca. x. Cotidiani nos debet poenitere peccati, sed hæc delictorum leuiorū, illa grauiorū. Facilius autem inueni, qui innocentiam seruauerūt q̄ qui congrue egerint poenitentia, an quisq; illā poenitentia putat vbi acquirende ambitio dignitatis, vbi vini effusio, vbi ipsius copulæ conjugalis vsus. Renunciandum sæculo est, somno ipsi minus indulgendū, q̄ natura postulat, interpellandus est gemitibus, interrūpendus est suspicijs, sequestrādus orationibus, viuendū ita vt vitali huic moriamur vsui, seipsum sibi homo abneget & totus mutetur. Item Aug. epistola. liij. loquens de relapso post recōciliationem explicat fructus dignos poenitentiæ dicens in persona peccatoris. Si me ab hac nequicia reuocatis, dicite vtrum mihi aliquid prosit ad vitam futuram, si in ista vita illecebrosissimè voluptatis blandimenta cōtempsero, si libidinum incitamenta frenauero, si ad castigandū corpus meum multa mihi etiam

etiam licita & concessa subtraxero, si me poenitendo vehemē-
tius q̄ prius excruciauerō, si miserabilius ingemuerō, si fleue-
rō vberius, si vixero melius, si pauperes sustentauerō largius
si charitate (quæ operit multitudinem peccatorum) flagraue-
ro ardentius. Hæc ille.

Hic vides quibus operibus exui debeat vetustas & de-
leri peccatū, & q̄ quædā debeat facere qui peccauit ad quæ
non obligatur innocēs. Nec ad istud allegantur humanae cō-
stitutiones, sed naturalis & diuini iuris est, quo modus præ-
scribitur errata precedētia emendandi. Quis em̄ negat quin
præcepta de cōtritione, confessione, & satisfactione propria
sint lapsorum? & a lapsu se cōuertentiū, vt Iohelis. ij. Conuer-
timini ad me in toto corde vestro in ieiunio & fletu & plan-
ctu. Item de confessione. Dic tu iniquitates tuas prior vt iu-
stificeris. Item qui absconderit scelera sua non poterit iustifi-
cari. Et dixi. Confitebor aduersum me &c. & huiusmodi. Si-
militer respondetur ad verbū Ezechielis. Nam ipse prophe-
ta cum catalogum virtutū quas faciens iustus esset enume-
rasset & posuisset septēdecim. xvi. & xvij. posuit. In precep-
tis meis ambulauerit & iustitias meas custodierit vt faciat
veritatem, hic iustus est vita viuet, & alibi scribitur. Maledi-
ctus omnis qui non pmanserit in omnibus quæ scripta sunt
in lib. legis. Ex quo apparet impium cōuersum debuisse of-
ferre pro peccato suo oblationes & sacrificia quæ describun-
tur in leuitico, lege veteri habente cursum, alias non ambula-
ret in omnibus præceptis domini & iustificationibus. Et pa-
riformiter in lege naturæ & gartia placandus est deus ope-
ribus & sacrificijs pro tempore congruētibus, & sicut aliter
facit iustitiam qui præmia virtutibus reddit, aliter qui suppli-
cia peccantibus. Ita aliter facit iustitiam, qui reddit depositū
aut soluit debitū, aliter qui in se punit diuinā offensam. Quid
quod ipse Ezechiel illo ipso cap. cōcludit dicens. Conuer-
timini nec illo contentus addit, & agite poenitentia ab omni-
bus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruina iniqui-
tas. Projicite a vobis om̄es iniquitates vestras in quibus pre-
uaricati estis & facite vobis cor nouum & spiritum nouum
Hic pre

Hic præcipit agere pœnitentiam & facere cor nouum, quo præcepto non ligantur iusti, & non habentes cor vetus.

Similiter respondetur ad verbum Michee, v. Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid dominus quærat a te, utiq; facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum deo tuo. Ipse contextus ostendit illud verbū referēdum esse ad tempus ante peccatum, quod non solum Iyra dicit, sed & Amb. epistola. xviii. quæ est ad Horontianū vbi totum illum prophete locum a ca. v. vsq; ad. vii. explicat de anima lapsa, quæ ad pœnitentiā prouocatur, verba Amb. sunt, Si qua autem anima infirma, sicut ille secundum carnē israel titubauerit, & ab illa Christi charitate persecutionibus turbata se aliquātulum separauerit, corripitur atq; arguitur, quasi infida, quasi ingrata, quasi incredula, quæ liberata a vanitatibus sc̄culi, in eas respiciendo reciderit, a qua non muna non taurorum sacrificia, sed tantummodo vt bonum cognosceret, iustitiam faceret postulatum est, Renunciatum est inquit tibi homo, quid sit bonum, aut quid dominus exquirat a te, nisi vt facias iudicium & iustitiam, & diligas misericordiam, & paratus sis ire cum domino tuo. Sed quia nō seruauit hæc illa infirmior anima, ideo dominus ait, Heu me, quia factus sum sicut qui colligit stipulam in messe, & sicut racemum in vindemia. Audiens ergo hæc propheta in quo loquebatur deus ait, ad illam animam.

Hic habes hoc verbum debere referri ad tēpus ante peccatum. Quod si etiam referas ad tempus post peccatum, sicut referre videtur Hiero. dicens, Nihil enim dignum est, quod pro peccato possit deo offerri, & nulla humilitas potest maculas eluere delictorum, quia impossibile est sanguinem taurorum & vitulorum & holocausta medullata, & cruorem arietum, & hircorum pinguium animæ sordes lauare, & infra, Si mille obtulero arietes, si decem milia hircorum, & totas leuitici victimas spiritualiter intelligens in me exhibero, eo rem deducit, vt solus sanguis, aut proprius, aut Christi sufficiat abluere peccatum. Indicabo tibi o homo, & quia dubitas o popule israel, Imo vniversum hominum genus, quomo-

quomodo pro peccatis tuis deum possis placare, si nec ha-
bes victimas quibus tua compensetur impietas, ego respon-
debo tibi quid querat deus. Imo iam ante in lege monstraui
scriptum est enim in deuterio. Et nunc israel, quid dominus
deus tuus querit a te, nisi vt timeas dominum deum tuum,
& ambules in omnibus vijs eius, & diligas eum & seruias
domino deo tuo, de toto corde tuo, & de tota anima tua, &
custodias mādata domini dei tui, & iustificationes eius, quæ
ego mando tibi hodie. Hæc ille.

Hic habes q̄ Hierony. pro eodem habet verbum Michee
Indicabo tibi &c. & verbum deuterio. vt quod in propheta
dicitur facere iudiciū, & iustitiam in lege habetur. Custo-
dias mandata & iustificationes, in quibus sunt victime &
oblaciones, quæ præcipiuntur offerri pro peccatis, ad quæ
mandata faciēda non obligantur, nisi qui peccauerunt, &
pro peccato satisfaccere tenentur.

Et quamq̄ vnus locus suppleri debet ex altero, vt quod
in vno loco minus dicitur ex altero suppleatur, tamen suffici-
enter etiam ex hoc loco reuincitur M. sententia, eo q̄ facere
iudiciū debet vnusquisq̄ iuxta qualitatē sui status & p̄sonæ
& diligere debet homo mīam incipiēdo a se, vt misereat aiæ
suæ placēs deo, & quō potest sollicitus ambulare cū deo, ni-
si curet satisfaccione emēdare peccatū. Vnde & apostolus in
ter cætera, q̄ secundū deū tristitia operatur, enumerat vindi-
ctā. ij. ad Corin. vij. Quæ em̄ secundū deū tristitia est, pœnitē-
tiā in salutē stabilē operatur, sæculi autē tristitia mortē operat̄
Ecce em̄ secundū deū cōtristari vos q̄tam in vobis operatur
sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timo-
rem, sed desyderium, sed emulationem, sed vindictam. Hæc
ille, vbi Ambro. necesse est, vt quis vindicet eum, cuius erga
se sentit affectum, & in seipsum vindicat, qui se causa delicti
affligit. Vnde etiam Augusti, epistola. liiij. quæ est ad mace-
donium dicit. Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi
vt id quod mali fecerit impunitum esse non sinat, eo quippe
modo sibi non parcenti ille parcit, cuius altum iustumq̄ iu-
diciū nullus contemptor euadit.

Hæc

Hæc omnia quæ apostolus dicit in Corinthijs facta per tristi-
tiam secundum deum puto pertinere ad legem euangelicam
ergo vindicare in se dei offensam, quod idem est quod satisfacere,
pertinet ad legem euangelicam, unde apparet non recte
dici, quod de satisfactione nihil habeatur in sacris litteris, Nec po-
test M. intelligere quo ad modum & tempus humano iure
superadditum aut specificatum, quia scriptum ad illa etiam eu-
charistia, & alia multa, habent quaedam superaddita per ho-
mines, propter quæ tamen non vere dici potest, quod de eis ni-
hil legatur in sacris litteris.

Alius articulus est quod deus ligat hominem ad impossibile
de quo tractatum est in primo articulo, excepto eo quod dicit
omnes filios Adæ esse idolatras, & primi precepti legis reos
hunc ponit in preceptorio circa preceptum primum non lon-
ge a principio, ubi distinguens inter idolatriam interiorē &
exteriorē dicit, quod accipit dictum suum de interiorē, ubi est a-
mor & fiducia in creaturam subdens, Hęc idolatria dominatur
in omni homine donec sanetur per gratiam in fide Iesu Chri-
sti quod dictum si ipse intelligeret quemadmodum verba pri-
ma facie sonant utcumque tolerari posset, quod videlicet usque
ad baptismi gratiam vel poenitentiam ubi peccata præterita de-
lentur, & virtus ad sancte viuendum deinceps confertur, & ad
obediendum diuinis mandatis facultas datur, Non enim videre-
tur absurdum si saltem metaphorice diceretur idolatra homo
quod diu principalem fidem spem & amorem ponit in creatura
Sic enim apostolus appellat auaritiam idolorum seruitutem, Sed
ne sic accipiatur M. dictum, prohibet ipse qui illam gratiam
Christi docet expectandam esse in futura vita cum circa finem
eiusdem precepti dicit, Si hoc preceptum seruaretur, ut nulla
superbia nulla radix nullum initium peccati ac per hoc nulla
peccata essent, sed pax, amor, mitis, patientia & oim virtutum
plenitudo, quod non in hac vita sperandum est, Hoc ferri poterat
quod plena virtutum perfectio in futurum expectatur nisi subderet
Ideo semper manemus peccatores, & huius precepti trans-
gressores solo hoc sacrificio salui, quod hanc transgressionem non
ignoramus neque negamus,

Hic vi

Hic vides plane q̄ gratia liberās a transgressione p̄cep-
ti secundum cum in futuro s̄culo expectanda est, & postq̄
monstrauit q̄ deus requirit mandatū pro statu vie impossi-
bile addit tale argumentū velut confirmaturus omnia supra
dicta sua. Qui non agnoscit se p̄ceptū debere quomodo se
agnoscet esse peccatorem? Qui autem non agnoscit se esse
peccatorem quomodo timebit deum & iudicium eius? Qui
autē nō timet quomodo humiliabitur? Qui nō humiliatur,
quō gratiā cōsequetur? Qui gratiā nō cōsequitur quō iusti-
ficabitur? Qui non iustificatur quomodo saluus erit?

Ad quæ concatenata respondetur q̄ sicut dicit Aug. do-
minus seruū pigrum non dānaret, si ea quæ fieri nullomodo
poterant imperaret. Tempus autē implendi mandata est tē-
pus vie sicut scriptum est, Viam mandatorū tuorum cucur-
ri cum dilatasti cor meum. Vnde, iij. cōtra duas epistolas pe-
lagianorum cap. vii. dicit, Hæc non erunt in p̄ceptis, sed in
eorum quæ hic seruanda sunt p̄mīo p̄ceptorū, nec opus
est q̄ homo agnoscat se esse idolatrā cum possit fuisse & nō
esse, sicut scriptum est, Hæc quidē fuistis, sed abluti estis, sed
sanctificati estis. Nec ad habendā peccati agnitionem valet
p̄ceptū impossibile, sed potius ad contrarium. Et sunt qui
non timent aduentū iudicis, vel diem iudicij, sed diligunt &
optant potius fiducia bonæ conscientie dicentes cum apo-
stolo, De reliquo reposita est mihi corona iustitie, quam red-
det in illum diem iustus iudex non solum autē mihi, sed &
ijs qui diligunt aduentū eius, de quibus Christus dicit, His
fieri incipientibus, leuate capita vestra, quia appropinquat re-
demptio vestra. Et timet deum nōnunq̄ non peccator, vt il-
le de quo scriptū est, Et replebit eum spiritus timoris domi-
ni quo timore casto permanente in s̄culū s̄culi timebat de-
um virgo semper sancta, cui impeccantia non ademit humi-
litate per quā gratiæ capax facta, iustificata, saluata est. Vt
cū cōcedatur M. eum processum habere locum in peccato-
ribus initio conuersionis, tamen pro toto tēpore vitæ morta-
lis in quibuslibet hominibus q̄tūuis perfectis, vt apostolis,
martyribus, patriarchis, nullam habet rationis apparentiā, cur
v i enim

eñ qui fide spe & charitate præditus est, & in vitæ præsen-
tis stadio currens contendit ad palmam superne vocationis,
idolatra vocabitur, si dixeris propter fomitem & concupis-
centiam, aut habitū aliquem relictum. Primo respōdebit Au-
gu. li. vi. aduersus Iulianū cap. viij. Nullo modo simile est in-
quit sacrificium transiens manenti concupiscentiæ, quæ ho-
minem iam non cōmittentem, quod solet ei consentiēdo cō-
mittere, iam plena fide & cognitione retinentem non esse ta-
lia faciēda, stimulis tamē illicitorum desyderiorum, quibus
resistit castitas inquietare non cessat, neq; scientia finitur vt
non sit, sed continētia refrenatur, vt quo tendit peruenire nō
possit, & paulo supra idem Aug. inquit. Idolis itaq; sacrifica-
tum factum est transiens, non viciū manens. Impietas ve-
ro qua sacrificatū est, quia & illo peracto manet, videtur es-
se concupiscentiæ similis, qua cōmissum est adulterium. Sed
errore sublato, quo illa impietas pietas etiam putabatur, un-
quid idolis aliquem sacrificare delectat, & in illo huiusmodi
desyderium commouetur.

Hic vides secundum Aug. non esse simile de idolatria &
alijs vicijs, quorum cōcupiscentia manet in sciente, & repu-
gnate, & tamen etiam in alijs vitijs, propter ipsam concupis-
centiam, cum qua pugnandum est, homo dicendus non est
aut auarus, aut adulter. vnde Aug. ij. aduersus Iulianum alle-
gatis verbis sancti Cypri, in epistola de mortalitate. Cum a-
uaritia nobis (inquit) cum impudicitia, cum ira, cum ambitio-
ne congressio est, cum carnalibus vicijs, cum illecebris sæcu-
laribus assidua, & molesta luctatio est. Obsessa mens homi-
nis, & vndiq; diaboli infestatione vallata, vix occurrit sin-
gulis, vix resistit. Si auaritia prostrata est, exurgit libido, si li-
bido compressa est, succedit ambitio. Si ambitio contempta
est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia inuitat, inuidia cō-
cordiam rumpit, amicitiam zelus abscondit. Cogaris maledi-
cere, quod diuina lex prohibet, compelleris iurare quod nō
licet. Tot persecutiones animus cotidie patitur, tot periculis
pectus virgetur, & delectat hic inter diaboli gladios diu sta-
re, cum magis concupiscēdum sit, & optandum ad Christū
subue-

subueniente velocius morte properare. Absit autem vt sanctum Cypri, aut auarum existimemus fuisse, quia cum auaritia aut impudicum, quia cum impudicitia, aut ire subditum, quia cum ira, aut ambitiosum, quia cum ambitione, aut carnalem, quia cum carnalibus vitijs, aut saeculi huius amatorem quia cum illecebris saecularibus, aut libidinosum, quia cum libidine, aut superbum, quia cum superbia, aut vinolentum, quia cum vinolentia, aut inuidium, quia cum inuidia conflagabat. Imo vero ideo nihil eorum erat, quia his malis motibus partim de origine, partim, de consuetudine venientibus fortiter resistebat non acquiescens esse, quod eum esse cogebant. Haec ille.

Hic apertissime habes, quod sanctus certans cum vitijs vitijs suis nec solum extrinsecus operantibus, sed intrinsecus in propria carne rebellantibus, & desideria mala commouentibus, non denominetur quando eorum desiderijs non consentit. Itaque etiam, si idolatrie desiderium adesset, idolatram non faceret, si consensus deesset quantum minus vbi nec desiderium adest errore depulso, & iam cognita veritate.

Alius articulus virtutes morales, & scientiae speculatiuae sunt peccata, & errores in peccatoribus, quia fiunt necessario ex corde malo, & nondum sanato per gratiam. Huc ponit in praecceptorio praeccepto primo circa finem, cum vt patet ex dictis circa praecedentem articulum secundum Mart. omnes & singuli viatores quod diu vita mortali viuunt peccatores maneat, & primi & maximi legis mandati transgressores, & consequenter habentes cor malum nondum per gratiam sanatum, quam vult non in hac vita sperari debere, sequi videtur scientias speculatiuas, & morales virtutes, in omnibus omnino hominibus esse peccata & errores. Ipse enim Mart. alibi dicit. Omnes homines mortali peccato esse obnoxios in tracta. suo, de ratione confitendi capit. viij. vbi ponit haec verba. Hoc mortalium mortalissimum non credere se damnabili, & mortali peccato esse obnoxium coram deo, quid igitur dicemus? an etiam in hominibus iustis mortales virtutes peccata sunt, aut peccato mortali obnoxios non est dicendus

peccator: Forſitan dices, Marti. loquitur de ijs peccatoribus qui ſe iuſtos credunt, aut qui peccata ſua non agnoſcunt, aut quibus ſua peccata non diſplicent. Iuſtos vero vocat nō eos qui mortali peccato carent. Nam & iuſti ſecundū eum ſunt precipui mandati tranſgreſſores, & eo ſolo ſacrificio ſaluantur, q̄ tranſgreſſionē non ignorāt neq̄ negant. Hoc inq̄ dici non poteſt. Non em̄ ſatis eſt homini pro ſtatu ſalutis habendo aut retinendo q̄ ſuum peccatū agnoſcat, & fateatur, q̄ licet ita notum ſit, vt probationē non requirat, tamen id teſtatur Aug. pluribus locis ſignanter lib. i. contra duas epiſtolas pelagianorū ca. x. vbi tractans illud apoſtoli ad roma. vii. Iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatū. Non em̄ inquit melius intelligitur. Non ego operor niſi quia non conſentit exhibere mēbra ſua arma iniquitatis peccato. Nam & ſi concupiſcit & conſentit & agit quō nō ipſe illud operatur: etiā ſi operari doleat, & vinci grauiter ingemiſcat.

Hic aperte vides q̄ homo agnoſcit & fateatur peccatū ſuum, imo ſe peccare dolet, & grauiter ingemiſcit, & nihilominus peccatū imputatur. Et tamen eſto loquatur de peccatoribus, id eſt de ſuperbis & arrogantibus, falſum eſt quod dicit ſciētias ſpeculatiuas eſſe errores, habitualis em̄ vel actualis cognitio veritatis quæ nomine ſciētiae importatur in peccatore peccatū non eſt, ad Ro. vii. Lex peccatū eſt abſit, ſed peccatum non cognoui niſi per legem, legem, inq̄ vocalem, ſcriptam, vel mentalem, quæ nomine ſcientiae ſignificatur. Item Augu. retractat q̄ in oratione dixerat. Deus qui ſolos mundos verum ſcire voluisti poterat inquit reſponderi multos immundos multa vera ſcire potuiſſe. Et ſi M. ratio procederet, quia ſcilicet procedunt ex corde malo nondū per gratiam ſanato probaretur omnes artes mechanicas, imo & liberales grāmaticam, logicam, rhetoricā, mathematicas diſciplinas, quæ ſunt in primo gradu certitudinis, & quæcunq̄ ſequendo naturale lumen rationis inuenerūt gentiles, & idola trā, eſſent errores & peccata. Cum em̄ ſecundum Aug. in enchiridio cap. xix. Errare ſit approbare falſa pro veris, aut improbare vera pro falſis, aut habere incerta pro certis, aut certa pro

ta pro incertis, quomodo possunt scientiæ speculatiue esse er-
rores ubi sunt apertissime & necessarie veritates, quas in lu-
mine prime veritatis supra se cernit animus etiã hominis in-
fidelis, q̄to minus peccata dicenda sunt & errores in pecca-
toribus fidelibus cum possit etiã cōtingere q̄ aliquis bo-
nus & sapiēs eruditus sicut Moyses om̄i sapiētia egyptiorū
declinet a lege dei, quẽadmodū fecit Salomon. Aliud est em̄
hoiẽm abuti dono dei aliud donū dei esse peccatū. Nam vt
ait Aug. lib. i. de nuptijs & concupiscentia quis audeat dice-
re donum dei esse peccatū? Anima em̄ & corpus & quæ-
cunq; bona anime & corporis naturaliter insita etiã in pec-
catoribus dona dei sunt, quoniã deus non ipsi ista fecerunt.
Nec valet argumentū ista procedūt ex corde malo, i. ex volū-
tate & intellectu peccato deprauatis ergo sunt mala, quia nō
necessario procedūt a corde secundū id, secundū quod est ma-
lum, sed possunt procedere ex bono naturæ secundū q̄ ipsa
naturaliter rationalis est, & capax discipline, per quam virtu-
tem naturalem inuenire potest bonā artem homo malus. Si
em̄ iuxta Dionysium in demonibus naturalia manserunt in-
tegra post obstinationẽ in peccato quid mirum, si in homini-
bus adhuc viatoribus natura sit capax veritatis id quod nō
potest nisi impudentissime negari, tot artibus & scientijs, ge-
neri humano vtilibus a malis hominibus repertis. Habet em̄
homo veras operationes vitales quibus cōmunicat cum vi-
uentibus, & animales quibus cum animalibus, & proprias
secūdum intellectū factiuum, & speculatiuum, quicquid sit
de intellectu actiuo in infidelibus. Ista em̄ sufficienter impro-
bant articulum dñatum q̄tum ad id quod dicit scientias spe-
culatiuas esse errores. Item ex dictis Mar. sequitur q̄ virtutes
morales sint vitia, non solum in peccatoribus aut infidelibus
cum ipse dicat opus bonum optime factum esse peccatum
ad minus veniale, quod esset mortale, nisi deus ignosceret.
Nam virtus huiusmodi opus causat aut ex ea causatur. Illud
opus virtutis est, si aliquod est. Non est itaq; mirum q̄ dicit
virtutes morales esse peccata in peccatoribus de quo latius
dictum est, circa primum articulum. Nec obstat quod dicit
Augu.

Aug. q̄ omnis vita infidelium peccatum est, & q̄ apud infideles nō est vera virtus, quia sufficit proposito nostro, si in ipsis peccatorib⁹ fidelibus sit aliqua vera virtus, & quod de infidelibus dicitur sane intelligendum est puta cōcomitāter, & non formaliter, aut dum operatur ex infidelitate, aut ad finem infidelitatis refert, aut alio non recto fine deprauat opus, dum operatur metu pœnæ, aut cupiditate quæstus, vel glorię & non quia recte rationi consonum, aut quia bonum, vel honestum. Sicut enim sunt, quedam mala non quia prohibita, sed potius prohibita, quia mala ita ediuerso quædam sunt recta & honesta & bona per seipsa non quia præcepta, & scripta sunt in cordibus hominum, vbi est imago dei. Id quod Augu. non negat etiam apud infideles esse tractans illud ad Roma. ij. Gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ostendentes opus legis scriptum in cordibus suis lib. de spiritu & littera. capitu. xxvij. vbi inquit. Si autem hi qui naturaliter quæ legis sunt faciunt nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi iustificat gratia, sed in eorum potius quorum etiam impiorum nec deum verum veraciter iusteq; colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel nouimus, vel audimus, quæ secū dum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus verum etiam merito recteq; laudamus, quamq; si discutatur quo fine fiant vix inueniuntur, quæ iustitiæ laudem defensionē mereantur, & cap. sequenti. Verū tamen quia nō vsq; adeo in anima humana imago dei terrenorū affectuum labe detrita est, vt nulla velut liniamentā in ea remāserint, vnde merito dici possit etiam in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis vel sapere, & infra, a cuius gratia videlicet Christi, si alii eni sunt, de quibus agimus, qui secū dū illum modū de quo superius satis diximus. Naturaliter quæ legis sunt faciunt, qd eis proderūt excusantes cogitationes in die qua iudicabit deus occulta hominū, nisi forte vt mitius puniatur. Sicut enim nō impediūt a vita æterna iustum quædam peccata venialia sine quibus hæc vita non ducitur. Sic ad salutē æternā nihil profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cur

ta cuiuslibet pessimi hominis inuenitur:

Item Aug. quando negat in infidelibus esse veram virtutē aut bonam voluntatē non quālibet virtutē, aut quālibet bonam voluntatē eis aufert, sed eam qua homo est absolute bonus & perducitur ad salutē sempiternā. Vnde. iij. aduersus Iulianū ca. iij. post longam disputationē, vbi subtilissime examinat materiā tandem sic cōcludit. Aut certe, quoniā saltem concedis opera infidelium, quæ tibi eorum vidētur bona, non tamē eos ad salutem sempiternā regnumq; perducere, scito nos illud bonum hominū dicere illam voluntatem bonam illud opus bonū, sine dei gratia quæ datur per vnum mediato rem dei & hominū nemini posse cōferri, per quod solum homo potest ad aternū dei bonum regnūq; perducī.

Hic vides de qua voluntate, & quo bono, & quali virtute loquitur Aug. quando veram virtutē, vel bonā voluntatē negat esse apud infideles. Possunt etiā peccatores aliquid facere amore dei, vel quia præcepit deus quibus nō faciāt ex charitate, quæ separat filios regni & perditionis. Nam teste Augusti. Charitas nō quælibet, sed charitas dei de corde puro, & cōscientiā bona, & fide non ficta est, ex qua iustus in hac peregrinatione viuens ad speciē quoq; perducitur. Et q̄ ea sit mens Aug. patet etiā ex ca. allegato. iij. cōtra Iulianū. Subdit em̄ statim. Omnia perinde cætera quæ vidētur inter homines habere aliquid laudis, videātur tibi virtutes verę, videantur opera bona, & sine vllō facta peccato. Quod ad me pertinet hoc scio, quia nō ea facit voluntas bona. Volūtas quippe infidelis atq; impia nō est bona. Dicātur secundū te huiusmodi voluntates arbores bonę, sufficit q̄ apud deū steriles sunt, ac p̄ hoc nō bonę. Sint inter homines fructuosę inter quos sunt & bonę, te auctore te laudatore, si vis etiā plantatore, dū tamē illud velis nolis obtineam q̄ amor mundi quo quisq; amicus est huius mundi non est a deo, amorq; fruendi quibuscūq; creaturis, sine amore creatoris non est a deo. Amor autem dei quo peruenitur ad deum non est nisi a deo patre per Iesum Christum cum spiritu sancto. Per hunc amorem creatoris bene quisq; vtitur etiā creaturis. Sine hoc amore
creatoris

creatoris nullis quisquā, bene vtitur creaturis. Hoc ergo amore opus est, vt bonum beatificum sit, & pudicitia coniu-
galis, vt sit eius intentio, quando vtitur coniugis carne non
in voluptate libidinis, sed in voluntate propaginis. Si autem
vicerit, & propter seipsam, non propter filios propagandos
fieri aliquid extorserit, & voluntas veniale peccatum sit pro-
pter nuptias Christianas.

Hic aduerte q̄ Aug. vocat veram virtutē & bonam vo-
luntatē eam solam quæ digna est retributione cetera, & ecō-
trario eam malam voluntatē vel falsam virtutem, vbi volun-
tas est impia & infidelis, id est cum actus volendi procedit
ab infidelitate vel finem infidelitatis intendit. Item quādo in
actu vel voluntate dominatur amor mundi in quo cōplecti-
tur amorem voluptatis, amorē glorie, amorem lucri. Isti em̄
omnes sunt non recti virtutis fines, ac per hoc ad eos inten-
tio directa mala est, & opus inde proueniens. Item amor fru-
endi quibuscūq; creaturis sine amore creatoris non est a deo.
in quo Aug. intendit eorum sententiā damnare qui dicūt sa-
pientem frui debere animo suo aut animi sui virtutibus, &
cum vtraq; sint creaturæ, huiusmodi fruitur creatura, i sum-
mum amorem exhibet rei, quæ nō est summe diligenda, qđ
certum est esse malum & peruersum. Et tamen in medio in-
ter hoc bonum & malum est aliquid nec dignum retributi-
one aterna, nec peruerso fine infectum in quo est homo ste-
riliter bonus, id est bonam voluntatē & operationem habet
pro qua non reportat fructum vitæ aternæ, pro qua etiā nō
meretur puniri. Exemplum quando gentilis aut etiam fide-
lis, a voluptate cōtinet, quia recte rationi consonū, quia bo-
num, quia pulchrum, quia honestū. Sicut em̄ qui ascendit ut
alicui propositioni, quia vera est honorat veritatē primam, p̄
quam omnia vera, vera sunt, q̄uis creatæ veritatis euidentia
causa sit vt assentiat. Simili modo quādo voluntas aliquid p̄-
sequitur eo solo quia bonum est, aut quia honestum est, aut
quia recte rationi consonū est, videtur ipsam honestatē ho-
norare, amare, amplecti, in q̄ virtualiter amat deū, q̄ est fons
boni honesti & rationis. Qui em̄ aliquid amat, quia tale ma-
xime

xime amat id quod est maxime tale, & talis vtēs creatura be-
ne, non ea vitur sine amore dei, quāuis nō sit huiusmodi amor
dignus vita aeterna, propter quod Aug. nō dixit tantū amor
dei, sed addidit quo peruenitur ad deū, non est nisi a deo pa-
tre per Iesum Christū cum spiritus sancto dans intelligi, q̄ ali-
quis sit amor dei, quo non peruenitur ad deū. Q̄ si quis ne-
get hunc amorē apud eos, qui ignorāt verum deum reperiri
saltē in fidelibus peccatoribus, nemo negabit nisi nimis con-
tentiosus. Quanta em̄ faciūt peccatores amore dei, aut quia
præcepit deus, non obstat, si dicas huiusmodi voluntatē vel
operationē non esse sine gratia dei, & speciali fauore, quia di-
uina clemētia multas gratias, facit etiā indignis, qui solem su-
um oriri facit, super bonos & malos. Solem inq̄ non modo
visibilē, sed etiā aliquatenus intelligibilē. Sic Aug. li. de spiri-
tu & littera ad Marcellinū ostendit ipsam fidem, qua credi-
mus, & voluntatē quæ fidem antecedit ad gratiā dei pertine-
re, & q̄ ea voluntas donū dei sit, qui tamē pro magno incō-
uenienti habet, si dicatur q̄ donū dei sit peccatū, vt supra alle-
gatum est. Item Aug. dicit etiā, patientiā qua hereticus tormē-
ta sustinet, ne Christū neget esse donū dei, ac nullomodo pos-
se recte vituperari. Posset autē iuste vituperari, si vitium esset,
cū vituperatio hinc dicta sit, q̄ vitio parata sit, vt idem dicit,
iij. de lib. ar. Hinc sequitur non esse incōueniens, ponere in pec-
catore, quædam opera nō mala, imo bona, sed non meritoria
vitæ aeternæ.

Alius articulus est, q̄ varias propositiones & suspectas in-
ducit de purgatorio, vt q̄ anime in purgatorio, sine intermis-
sione peccāt, in eo q̄ horrēt poenas, & quærūt requiē. Hanc
ponit in declaratione, xvij. cōclusionis, vbi etiā addit, atq̄ vt
inter tot disputationū spineta, etiam asserā aliquid. Ego libe-
re cōfiteor me credere nullam animā redimi de poenis purga-
torij, propter suum timorē donec posito timore incipiat ama-
re voluntatē dei, in tali poena, & plus dei voluntatē amet, q̄
poenā timeat. Imo solam dei voluntatē diligat, poenā vero vi-
lipendat, aut in voluntate dei etiā amet, quia oportet vt iusti-
tiam diligat, anteq̄ saluetur, at iustitia est deus, qui hanc poe-
nā ope

nam operatur, deinde illud Christi, Qui nō accipit, id est vo-
lens & amans portat crucē suam, & sequitur me non est me-
dignus at crux animarū est illa pœna, quæ cum ita sint & ve-
rissima credo dicat qui potest, quomodo iste amor pœnarū
cum timore mutari potest, sine noua gratia infusa ego fate-
or me nescire. Hæc Mar.

Attēde lector quid sibi ista velint. Primū cum secundum
Mar. præcipua & pœnæ sola purgatorij pœna sit timor hor-
ror, & quasi desperatio, quomodo potest anima diligere suū
timorē horrorē desperationē? Secūdo cōsidera q̄ anima po-
test diligere dei voluntatē, & ei perfecte subijci, & tamē si-
mul & semel habere dolorē pœnā afflictionē, quod probāt,
Iob, Thobias, & martyres, sed nihil euidentius hoc probat, q̄
ipsum caput martyrū Christus in quē si oculorū aciem dire-
xisset M, forsan intellexisset, quod se dicit non intelligere, q̄
videlicet timor vel dolor auferrī p̄t, sine infusioe noue gratie
aut sine augmēto charitatis, vidisset etiā amorē quietis, & fu-
gam molestiæ nō esse peccatū. Q̄ q̄ nō omnis timor pœnæ,
seruilis est nec quicūq̄ querit requiē, q̄rit q̄ sua sunt p̄ exclu-
sionem eorū quæ sunt Iesu Christi, Tertio puto q̄ Mar. dicit
q̄ Christus acceperit crucē suam, & q̄ eam portauerit vo-
lens & amans & nihilominus habuit dolorē, qui diffinitur
ab August, q̄ sit dissensio ab his rebus, quæ nobis nolenti-
bus acciderunt. Fuit igitur in Christo dissensio, & fuga atq̄
Christo nolenti aliquid accidebat sine detrimēto obediētiæ,
subiectionis, virtutis, gratiæ, aut charitatis, quæ eū ita manife-
sta sint omni Christiano, vt nullo modo negari possint, quæ
temeritas ē: negare similia posse cōtingere in futuro sc̄b, q̄s
ponet modū iræ domini: vt nō possit inuisibiliter affligere,
& punire animā corpore exutā, ab inferno dei gratia libera-
tam, tamen adhuc venialibus subiectā, quæ purgari possunt
etiā in viā, sine præexistētis charitatis augmēto, quo ad cul-
pam & pœnam simul. Nec aliquā habet apparentiā, quod di-
cit animā non liberandā a purgatorio, nisi pœnā suam amaue-
rit. Iubet em̄ (inquit Aug. pœnam tolerari non amari, & simi-
le est M, dictū ac si diceretur, q̄ nemo liberabitur a corrupti-
one mor-

one mortalitatis, nisi ipsam mortalitatem amauerit cum illi sunt maxime digni, qui liberentur qui cupiunt dissolui, & esse cum Christo. Et istud maxime procedit, si dicatur secundum eundem M. quod maxime anime timet odium dei quod est in inferno, & quod magis timet, ne non laudet & amet deum, quod fieret in inferno. Si enim ille sunt precipue poene quas timet, quomodo possunt illas cum perfecte fuerint amare, aut quomodo potest anima mortem aeternam quam timet amare. Sed videamus rationes quibus Mar. ostendere nititur in purgatorio augeri charitatem. Primo argumentatur sic & vocat robustissimum argumentum, quia opposita sententia nulla auctoritate docetur sua vero sententia saltem ea nititur auctoritate, quod sine addita gratia nullus timor pellitur, quem sola perfecta charitas foras mittit.

Respondeo quibus monstratum non sit poenam animarum in purgatorio esse timorem, tamen admissio, ex dictis apparet aliquem timorem vel horrorem cruciatus cadere in eum, qui perfecte charitatis est, ac ab eodem tolli, sine charitatis augmento. Sententia vero Iohannis apostoli, Perfecta charitas foras mittit timorem intelligenda est de timore seruilis, quo habens voluntatem malam a facto continet metu poene aut cruciatus. An vero opposita sententia aliqua auctoritate vel ratione nitatur infra patebit.

Secundo argumentatur ex verbo apostoli diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, hoc autem bonum non potest intelligi, nisi augmentum iam possessi boni ergo, & purgatorium auget bonum dilectionis dei, & inducit exemplum de auro, quod in fornace probatur.

Respondeo illud apostoli verbum ad Romanos. viij. significat electis non nocere, quod aliquando per ignorantiam non per iactantiam contraria postulant. Unde Ambrosius super eodem apostoli verbo dicit. Quia diligentes deum & si imperite peccati fuerint non illis oberit, quia propositum cordis illorum sciens deus & ignauiam, non illis imputat quae aduersa postulant, sed ea annuit quae data sunt deum amantibus. Unde & dominus ait. Scit autem inquit pater vester quid vobis opus sit antequam petatis ab eo. Idem verbum vulgarius in eum sensum.

x. ij.

expli

explicat, q̄ huius vitæ dura, & aduersa diligentibus deum,
& prædestinatis cooperatur in bonū, ac per hoc nos non de-
bere turbari, si nos ignorātes, quid nobis orandū sit, dum ab
eis liberari petimus, non exaudiamur.

Ex his vides illud verbū apostoli, ad ea quæ sanctis acci-
dunt in præsentī vitā referendū, q̄ si omnino ad omnes qui
prædestinati sunt, & diligunt deū referas siue in hac vitā, siue
post hanc vitā, sequetur etiā in beatis cōtinuo augeri charita-
tem, quod nemo dicit. Dices fortasse verbū intelligendū, de
his qui nondū vident deū, sed hoc frustra dicitur cum textus
sine restrictione dicat, diligentibus deū oīa cooperatur in bo-
nū, q̄uis non improbabiliter dici possit, purgatoriā poenā
cedere animabus in bonū, puta in purgationē, qua peracta
& non alias accipiēt vitā æternā, pro quo seruit exēplum
M. de auro, quod in igne purgatur. Ignis em̄ auro nihil ad-
dit, sed sordes detrahit, & cōmittitur fallacia in argumēto, M,
cum sic argumētatur. Animabus poena purgatoria cedit in
bonū, ergo in hoc bonū quod est augmentū charitatis.

Tertio argu. virtus in infirmitate perficitur. Omnis enim
poena, si præsens est charitas est salutaris, & proficua, Non
em̄ permittit præciolissima & foecundiss, charitas aliquid se-
cum sterile, at in purgatorio est maxima infirmitas, ergo ma-
xime perficit charitatem.

Respondeo verbū apostoli accipiendū est de virtute dei,
non nostra, de virtute inq̄, id est potētia quæ maxime demō-
stratur, cum per infirmos atq̄ abiectos operatur. Vnde vul-
garius Ter. hoc est sapius rogauī, quod plane eius præfert
humilitatē, fatetur namq̄ nequaq̄ se aduersariorū diuexatio-
nes, & insidias potuisse perferre, quæ vt a se tollerētur orabat
Dixit autē mihi sufficit tibi gratia mea, hoc est, sat habeas ve-
lim, quia & mortuos tibi suscitandi, & potestatibus cunctis
imperādi cōtulerim gratiā. Nolim igitur id vltra efflagites, vt
tua expers discriminis sit prædicatio, id namq̄ superuacaneū
foret, qui quod satis est iam dudū acceperis. Vel aliter, & si
permiserim te diuexari adsum tamē & tueor, nam virtus in
infirmitate perficitur, velut dicat id forsitan doles o Paule, ne
me il-

me illud impotētiā arguat, quia verbis tibi & maledictis in-
sidentur pleriq; confide tamē tunc maxime perfectior mea
patebit potētia cum illorū euiceris pertinaciā qui te insectan-
tur. Aduerte autē quemadmodū deus ipse tētationibus sine
nos tradi, ne quouis modo insolescamus. Vel aliter, deus vi-
delicet tunc eius virtutē perfectiorē inquit esse iam nactam
quando in infirmitate, hoc est in persecutionibus, & pericu-
lis eius sectatores afflictabuntur, Hæc ille.

Et Amb. in hunc secundū sensum enarrat dicens, deū bo-
nis meritis prouidere testatur, dū permittit tētationibus hos
deprimi, non solū ne laborū suorum fructibus abdicētur, ve-
rum etiā vt augeant his ad cumulū possessionis æternæ, & in-
fra sufficit tibi gratia mea, qua aut vires tolerādi addebantur
aut tēpus pressurę abbreviābatur, vt deuotio dum infirmita-
te pressurę accidēte non frangitur probata videatur. Ex his
apparet, q̄ infirmitate hominis deus vtitur ad suam potentia
demonstrandā, vel in infirmitate & impotētia hoēm deus re-
linquit ad virtutis custodiā aut ostensionē, vt homo videli-
cēt sibi vel alijs innotescat q̄ta animi puritate gratis diligat
deū, quod totū ad præsentis vitę tēpus pertinet. Nam animę
corpore exute, non opus habēt infirmitate ad virtutis custo-
diam, quā perdere non possunt, nec ad virtutis ostensionem
quæ de mūdo exierūt, nec ad virtutis augmentū, quibus iā
restat non operari, sed recipere pro operibus, quibus iam di-
xit spiritus vt requiescant a laboribus suis.

Quarto impossibile est esse statum in viā. Via autē dei est
charitas ad deū tendēs, ergo necesse est animas vel procede-
re vel retrocedere a charitate dei, cum nondū sint in termino
& dei visione vt patet.

Respōdeo hoc totū sine probatione dicitur, ideo eadē fa-
cilitate reiicitur, qua assumitur. Multis em̄ impedimētis etiā
in vita præsentī accidit, vt anima habens charitatē non pro-
grediatur nec regrediatur, hoc em̄ facit in paruulis baptisatis
infantia, in morionibus per totā vitam stultitia, in quibusdā
phrenesis, in oibus somnus, quin & stante vsu rationis mul-
tę occupationes domesticę aut ciuiles, quæ sine mortali pee-
cato

cato transiguntur, nec tamē charitate diuina, faciūt vt charitas
neq; crescat neq; decrescat. Pro quo facit dictum Grego. su-
pra allegatum. Sunt quidē qui proximos diligāt &c. Quid
igitur mirum si tam excursō mortalis vitæ stadio anima ab-
ditis, vt ait August. receptaculis recepta habeat statum secū-
dum quem in generali resurrectione gloriā vel pœnam re-
ceptura est. Cōstat em̄ animas dānatorum statim post mortē
esse in peccati termino & ita intermō merēdi. Inquit em̄ Am.
Qui eī moritur iā nō peccat, mors em̄ finis peccati est. Si ita
animæ damnatæ quicquid post corpus agit non maiorē ac-
quirat damnationē. Cur non pariformiter erit de anima saluā-
da, vt ea quæ post corpus ei accidūt non faciant ad beatitu-
dinis augmentū. Dicit etiā Cypri. ideo nos debere velle exi-
re de corpore, vt peccare desinamus. Non est igitur status
meriti vbi peccare non possumus.

Quinto arguitur de perseverantia creature siue cōseruatio-
ne, quæ sit rei cōtinuata creatio probans per exēplum in riuu-
lis, calore, & frigore volens esse simile in calore spirituali, id
est amore dei in animabus ex q̄ infert eius cōtinuū augmentū.

Respondeo si argumentum aliquid concluderet non solū
probaret, q̄ cœlum & terra cōtinuū augeantur, sed etiam q̄
charitas beatorū angelorum & hominū perpetuo augmēta-
retur. Non em̄ ponūtur extra creaturæ terminos, per hoc q̄
deo coniunguntur intellectuali visione & amore, ac per hoc
non minus opus habent cōtinua cōseruatione tam substā-
tiæ suæ q̄ perfectionū eius q̄ prius.

Visa inefficacia argumentorum, quibus Martinus moue-
tur ad ponendum in purgatorio augmentum charitatis vide-
amus, quomodo dissoluit motiua partis aduersæ. In primis
ad illud August. Hic omne meritum comparatur post mor-
tem nullum, ergo purgatorium non est merendi locus. Res-
pondet q̄ beatus Augusti, & alij patres qui similia dixerūt
ex auctoritate, & vsu scripturæ loquuntur, quæ vt ipse dicit
magis facit pro parte, quæ dicit in purgatorio esse meritum.
Ad quod dicendū q̄ Aug. non solum designat locum meri-
ti, sed etiam tēpus cum dicit post mortē nullum esse meritū.

Sequi

Sequitur enim bene nullus meretur post mortem, & quicumque est in purgatorio est post mortem, ergo quicumque est in purgatorio non meretur. Secundum enim scripturas vita hominis super terram, est tentatio, est militia, est stadium, est theatrum, est certamen, in quibus omnibus quis non statim finito stadio vel certamine vel cursu fiat retributio meritorum bonorum vel malorum, tamen tempore intermedio meritis nihil de cedit nihil accedit, & quod ea sit mens Aug. apparet super Ioannem tracta. xliiij. ubi tractat illud. Venit nox quando nemo potest operari, venit inquit nox dicta est, non flamma, non ignis audi, quia & nox est de quodam seruo dicit. Ligate ei manus & pedes, & projicite eum in tenebras exteriores. Opere ergo homo dum vivit, ne illa nocte praeveniatur, ubi nemo potest operari, modo est, ut operetur fides per dilectionem, & si modo operamur, hic est dies, hic est Christus, & infra aliud est tempus operationis, aliud receptionis. Reddet enim dominus unicuique secundum opera sua, cum vivis & mortuis sic facturus est. Erit enim tunc nox valida, quae inuoluet impios, sed & modo omnis infidelis, quando moritur illa nocte suscipitur, & non est ut illic aliquid operetur, & infra loquens de diuite in tormentis posito O infelix quando vivebas tunc erat tempus operandi modo iam in nocte es in qua nemo possit operari. In eundem sensum est locum Ioannis explicat Chryso. Me inquit oportet operari dum dies est, quid hoc significat quam habet consequentiam: sane magnam, hoc est donec dies est dum licet hominibus in me credere, dum haec durat vita laborandum est, venit nox, hoc est futurum tempus, quando nemo potest operari, non dixit, non potero operari, sed nemo potest, id est quando non est amplius fides neque labores, neque poenitentia.

Hic habes secundum Aug. & Chry. quod praesens vita dicitur dies, futurum vero tempus dicitur nox. Item Hiero. in eundem sensum explicat lib. iij. commentariorum in epistolam ad Gala. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, tempus semetipsum tempus est praesens, & vita quam currimus. In hac licet nobis quod volumus seminare cum ista vita transferat operandi tempus aufertur. Unde & saluator ait. Operamini dum dies est venit nox quando iam nullus poterit operari.

Hic vi

Hic vides apertissime tantorum patrum testimonio diem vocari presentem vitam, noctem vero tempus, quod eam sequitur; Ad idem facit quod scriptura mortuos vocat dormientes. Vnde Aug. super Ioannem tracta. xlix. Dormit ergo omnium mortuus & bonus & malus. Sed quomodo interest in ipsis, qui cotidie dormiunt & exurgunt, quid quisque videat in somnis alij sentiunt laeta somnia, alij torquentia, ita ut euigilans dormire timeat ne ad ipsa iterum redeat, sic unusquisque hominum cum causa sua dormit cum causa surgit, & interest quilibet custodia quod precipiat ad iudicem postea producendus. Nam & receptiones in custodia pro meritis causarum adhibentur. Alios iubentur custodire lictores humano, & miti officio atque civili. Alij traduntur optonibus. Alij mittuntur in carcerem, & in ipso carcere non omnes sed pro meritis causarum in ima carceris contruduntur. Sicut ergo diuersae custoditae agentium in officio sic diuersae custoditae mortuorum, & diuersa merita resurgentium. Receptus est pauper, receptus est & diues, sed ille in sinu Abrahae, iste ubi sitiret, & guttam non inueniret. Habent ergo omnes animae cum de saeculo exierint diuersas receptiones suas, habent gaudium boni & mali tormenta, sed cum facta fuerit resurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur, & infra. Requiem quae continuo post mortem datur, si ea dignus est tunc accipit quisque cum moritur.

Vides hic secundum Augustinum, quod unusquisque cum causa sua dormit, & cum causa sua surgit, nec inter dormiendum alicuius causa fit melior aut deterior.

Illud vero Ecclesiastes. xi. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem in locum ubi ceciderit lignum ibi erit, significat unumquemque post mortem eam aeternaliter habiturum mansionem, quam in hac vita sibi praeparauerit. Vnde Hieronymus in commentarijs in ecclesiastem. Vbi cumque enim tibi locum praeparaueris futuramque sedem siue ad Austrum siue ad Boream ibi cum mortuus fueris permanebis. Item illud. ij. ad Corinthios. v. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi &c. secundum Hieronymum, Ambrosium, & Vulgarium signanter dicit facta corporis, ut intelligatur in ultimo iudicio animam recipere mercedem eorum, quae operata est per corpus non ante

ante vel post corpus, & quous ille sententia non concludat esse purgatorium nihil tamen faciunt contra. Et sunt alie ex quibus concluditur post mortem esse purgatorium, de quibus deinceps dicetur, si prius ostenderimus fomiti, aut originali peccato non deberi poenam purgatoriam, cuius oppositum asserere videtur. *M. in declaratione conclusionis, xxij.* vbi ponit haec verba. Haec omnia ita loquuntur quasi non sint peccata, nisi actualia, ac si fomes nulla sit immundicia, nullum impedimentum, nullum medium, quod moretur ingressum regni, cum nisi ipse sanetur, impossibile sit intrare caelum, etiam si nullum adsit actuale. Nihil enim inquitur intrabit. Haec Mar.

Quod autem haec falsa sint patet, quia cum baptismus fomitem relinquat & concupiscentiam, sequeretur quod paruulus baptisatus, aut quous alius statim post baptismum decedens ferre deberet poenam purgatoriam ante ingressum regni, cuius oppositum tenet vniuersa ecclesia, vnde etiam Aug. lib. vi. aduersus Iulianum ca. viij. de fomite loquens dicit. Aut illo (scilicet homine) ab eius reatu liberato, sic in certamine aduersus spiritum perseuerat, ut hominem iam non reum ad nulla post mortem tormenta transmittat, non alienet a regno dei. Nulla damnatione faciat detineri. Neque ut ea poenitentiam careamus velut aliena natura seipsum gatur a nobis, sed quia nostrae naturae languor est sanetur in nobis.

Hic vides quod fomes remanens in baptisato animam non mittit ad aliqua tormenta. Verum quidem est, quod caelum non intrabit anima, nisi languore sanato. Sed in huiusmodi sanatur in virtute baptismatis accepti dono Christi gratuito, non alicuius poenae purgatorie post mortem sustinendae tormento, quod & Aug. expresse asserit lib. xxi. de ci. dei ca. xvi. vbi dicit. Tanta est dei misericordia in vasa misericordiae, quae praeparauit in gloria, ut etiam prima hominis aetas, id est infantia, quae sine villo renisu subiacet carni, & ij. quae pueritia nuncupatur, vbi nondum ratio suscepit hanc pugnam, & fere sub omnibus vitiosis delectationibus iacet, quia licet fieri iam valeat, & ideo infantiam transisse videatur nondum in ea est praecipiti capax infirmitas mentis, si sacramenta mediatoris acceperit, etiam si hanc

y i in eis

in eis annis vitam finiat translata, scilicet a potestate tenebrarum in regnū Christi, non solum pœnis non preparatur æternis, sed ne vlla quidem post mortem purgatoria tormēta patiatur. Sufficit em̄ sola spiritalis regeneratio ne post mortem obsit, quod carnalis generatio cum morte contraxit.

Hic aperte habes in baptisatis qui actualia nulla cōmiserunt defunctis pœna purgatoria fomitem non auferri, & originalia vitia ingressum regni nō differre. Verum quidem est, quod dicitur in apocalypsi. Nihil inquinatum intrabit in illud, sed anima baptismate a reatu purgata dici non debet inquinata. Sicut dominus Petro respondit. Quod deus mundauit, tu commune ne dixeris. Quod si omnino contendas vitia fomitis aliquo modo in anima separata remanere, tamen non auferuntur tormēto aut purgatoria pœna in talibus iuxta quod ait Augusti. Huiusmodi vitia discedente hinc anima pia peribunt in resurgente corpore non redibunt, pereunt igitur vitia gratuito dei dono, & virtute suscepti baptismatis inchoata nouitas recedente a corpore anima completur. Tunc enim Christus lauacro mundans animam in verbo vitæ exhibet sibi gloriosam animam non habentem maculam, neq; rugam id exhibēs in vno ecclesiæ membro, qđ in toto ecclesiæ corpore præstabit in fine.

Quod vero Mar. addit de incertitudine salutis animarum quæ purgantur siue omnium siue quarundam, non intendo exactius discutere. Tum q̄ non est articulus particulariter a nobis notatus, & q̄ ad alia festinat intentio licet Marti, nihil probationis adducat, & præcipue fundari videatur in quibusdam exemplis obscuris & incertis, quæ non multum distare videntur a fabulis, in quo sui propositi videtur oblitus quo etiam in receptissimis, & antiquo vsu roboratis exigit scripturam, canones, patres, rationes necessarias, aut probabiles ipse in re quam asserit esse dubiosissimam. Vel solum vel præcipue fabulosis exemplorum narrationibus innititur. In ipso tamen articulo sibi non consentit, cum dicit eas incertitas esse de eo statu in quo nos viatores certissimi sumus, cū enim solum in genere certissimus, q̄ quæcunq; animæ post mortē

mortem purgantur tandem saluabuntur, & non de aliqua particulariter, aut indiuidualiter, quod purgetur, aut non purgetur. Nullam habet apparentiam, quod eandem in genere certitudinem non habeant anime separate in quibus est eadem fides, spes, & charitas, & in quibus corpus corruptibile non aggrauat animam sensum multa cogitantem, nec intellectus a visibilibus mendicat inuisibilem notitiam, sed seipsam nudam intuetur anima. Item quia Martinus dicit, quod anima separata damnata statim blasphematur deum, quod an verum sit non discutio, purganda vero anima non. Cum igitur anima experiatur in se an blasphemetur an non, cur hoc signo non cognoscit se non esse damnatam.

Item cum nulla anima separata a corpore purgetur, nisi quae secum portat in fundamento CHRISTVM hoc est quae habet charitatem qua super omnia diligit Christum. Non est enim post mortem tempus acquirendae charitatis, quia non est tempus fructuosae poenitentiae, & ipsa charitas est vestis nuptialis pignus spiritus, arra felicitatis aeternae, per quam spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij dei, quod si filij & haeredes, haeredes quidem dei cohæredes autem Christi, quomodo anima haec in se non sentit, aut videt cum est a corpore seiuncta, aut saltem quomodo non credit se pertinere ad corpus Christi, sed de his satis.

Aliquam esse post mortem purgatoriam poenam demonstratur ex Euangelio Matthaei. xi, vbi de quodam peccato dicit CHRISTVS quod non remittitur in hoc saeculo neque in futuro, & alius euangelista addit, sed reus erit aeterni delicti. Ex quo per locum a speciali colligitur, quaedam esse peccata quorum reatus non est aeternus, qui si in hoc saeculo, id est in hac mortali vita non remittitur, remittetur tamen in futuro. Visum est enim sanctis & orthodoxis tractatoribus ociosum non esse quod Christus signanter addit nec in futuro. Haec enim particula habundaret, nisi quaedam in futuro saeculo remitterentur, vt quando Christus Ioan. xvij dixit, Regnum meum non est hinc, & regnum meum non est de

y ij

hoc

hoc mūdo, sancti patres dicunt, q̄ Christus sit cōfessus se ha-
bere regnū. Non enim fas est dicere, q̄ saluator aliquādo,
aut alicubi sophisticē, aut nugatorie quicq̄ sit locutus, sic ar-
gumē, Aug. xxi. de ci. dei ca. xxiiij. Aug. verba sunt. Nā pro
defunctis quibusdā vel ipsius ecclesiæ vel quorundā priorū
exauditur oratio, sed pro ijs quorū in Christo regeneratorū
nec vsq̄ adeo vita in corpore male gesta est, vt tali misericor-
dia iudicētur digni nō esse, nec vsq̄ adeo bene vt talem mise-
ricordiam reperiātur necessariā non habere. Sicut etiam facta
resurrectione mortuorū nō deerūt, quibus post pœnas quas
patiūtur spiritus mortuorū impartiat̄ur misericordia, vt in ig-
nem non mittantur æternū. Neq̄ em̄ de quibusdā veraciter
diceretur, q̄ nō eis remittatur, neq̄ in hoc sæculo, neq̄ in fu-
ro, nisi essent quibus, & si non in isto, tamen remitteretur in
futuro. Ex eodē ca. similiter argu. Greg. iij. dialogorū capit.
xxxvij. Greg. verba sunt. Ex quibus nimirū sentētijs constat
quia qualis hinc quisq̄ egreditur, talis in iudicio præsentat̄ur.
Sed tamē de quibusdā leuibus culpīs esse ante iudicium
purgatorius ignis credēdus est pro eo, q̄ veritas dicit. Quia
si quis in sancto spiritu blasphemā dixerit, neq̄ in hoc sæcu-
lo remittitur ei, neq̄ in futuro. In qua sententia datur intelligi
quasdā culpas in hoc sæculo, quasdā vero in futuro posse laxari,
quod em̄ de vno negatur consequēs intellectus patet,
quia de quibusdam cōceditur. Sed tamē (vt prædixi) hoc de
paruis minimisq̄ peccatis fieri posse credēdū est, sicut ē assi-
due ociosus sermo, immoderatus risus, vel peccatū curæ rei
familiaris, quæ vix sine culpa vel ab ipsīs agitur, qui a culpa
qualiter declinare debeant sciunt, aut non in grauibus rebus
error ignoratiæ, quæ cuncta etiā post mortē grauāt, si adhuc
in hac vita positis minime fuerint relaxata. Similiter beatus
Bernardus sermone. lxxvi. super cātica disputās contra quos-
dam novos sui tēporis hæreticos ex eodē ca. sumit argumē-
tum Bernardi verba sunt. Non credūt autem ignē purgato-
rium restare post mortē, sed statim aīam solutā a corpore vel
ad requiē transire vel ad dānationem. Quærāt ergo ab eo q̄
dixit quoddā peccatū esse quod neq̄ in hoc sæculo neq̄ in
futuro

futuro remitteretur, cur hoc dixerit, si nulla manet in futuro remissio purgatione peccati: lam vero qui ecclesiam non agnoscunt, non est mirum, si ordinibus ecclesie detrahunt, si instituta non recipiunt, si sacramenta continent, si mandatis non obediunt. Et quod sequitur ex dictis Bernardi notatu dignum est, quia multi hoc tempore videntes episcoporum, & sacerdotum malam vitam videntur efficaciam ministerii in dubium reuocare: Ber. Peccatores (inquit) sunt apostolici, Archiepiscopi, presbyteri, ac per hoc nec dandis, nec accipiendis idonei sacramentis, & confessor ostendit de Caipha & Iuda traditore falsum esse, quod asserunt mala vita ministrorum euacuari vim sacramentorum.

Asserit etiam Aug. in enchiridio ca. cx. dicens, Tempus autem quod inter hominis mortem & ultimam resurrectionem interpositum est animas abditis receptaculis continet, sicut vnaqueque digna vel requie vel eterna pro eo quod sortita est in carne dum viveret. Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viuentium releuari cum pro illis sacrificium mediatoris offerunt vel elemosynae in ecclesia fiunt, sed eis haec profunt quae tunc viuerent, ut haec tibi postea, prodesse possent meruerunt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, ut non regeat ista post mortem nec tam malus ut ei non profint ista post mortem. Est vero talis in bono ut ista non regeat, & est rursus talis in malo, ut nec his valeat cum haec vita transierit adiuuari, quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret, quod hic neglexit cum obierit apud deum promereri. Nota istud contra id quod M. dicit in purgatorio esse statum merendi & augendi charitatem, & infra idem Aug. Cum ergo sacrificia, siue altaris, siue quaecumque elemosynarum pro baptisatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt. Pro non valde malis propitiationes sunt. Pro valde malis, & si multa sunt adiumenta mortuorum qualescunque viuorum consolationes sunt. Quibus autem profunt, ad hoc profunt, ut sit plena remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsa damnatio. Haec ille, Similia dicit in lib. de cura agenda pro mortuis ca. finali.

Hic atten

Hic attēde q̄ Aug. vocat valde bonos eos, q̄ recedētes de corpore nullū habēt impedimentū, vt qui p̄ martyriū vitā finit aut post baptisimū nullū peccatū cōmiserūt, aut tā sancte vixerūt, vt pro peccatis in hac vita sufficiēter satisfecerint inter quos nihil prohibet aliquos esse minori gloria dignos q̄busdam sub. ij. membro comprehensis.

Meminit & Ori. homilia. xxv. super numeros purgatiōis quæ fit post mortē & quibus dā alijs locis, sed eius testimoniu in hac re minus est idoneū, q̄ videatur asserere more platonicoꝝ omnē poenā etiam futuri sæculi esse purgatoriā, & mittit aliquos purgādos in. ij. sæculo aliquos etiam in. iij. Immo & ipsum diabolū, & angelos eius post grauiora promeritis, & diuturniora supplicia ex illis cruciatibus eruendos atq̄ sociādos sanctis angelis credidit, sed illum teste August. xxi. de ciui. dei. ca. xvij. & propter hoc, & propter alia nōnulla non immerito reprobauit ecclesia.

Secūdo nō paruū est in hac re argumentū ecclesiæ sanctę auctoritas, q̄ orat & semp̄ orauit pro quorundā defunctorū aiabus, adeo vt illius ecclesiasticę obseruationis solēniter meminēt Diony. ariopagita in lib. ecclesi. Hierarchie ca. finali, Et qd̄ fortius ē in sacro sancti altaris sacrificio specialis & ḡnalis fit memoria defunctorū. Et ep̄us sacerdotē ordinās specialiter ei iniūgit, & potestare tradit celebrādi p̄ uiuis & defunctis

Tertio cū deus post mortē vnicuiq̄ reddat secundū opa sua & quidā mortui habeāt opa digna regno cœlesti, & vita p̄petua, & tamē ferāt secū quædā alia opa mala, sed venialia in hac vita nō emēdata neq̄ punita, oportet esse tēpus purgationis, in quo deus retribuit secundū opera mala venialia, quod tēpus nō potest neq̄ succedere neq̄ cōcurrere cū vita æterna, debet igitur præcedere. Nec obstat si dicatur, q̄ ista redditio secundū merita operū fieri debeat in die iudicij siue in die domini, vt dicit apost. quia dies hoīs secundū Chryso. est tēpus vite presentis, dies vero domini est tēpus post mortem vsq̄ vltimū ḡnale iudiciū, inter quē & diē mortis recipiunt purgādi iuxta opa sua mala venialia. Vel si dies domini nullus alius est dicēdus, nisi dies extremi iudicij tūc reddet
Christus

Christus unicuique secundum opera sua, quae tunc inueniuntur
aut non remunerata sufficienter vel punita.

DE INDVLGENTIIS.

Veniamus tandem ad articulum dilatū, videlicet de indulgē-
tijs quo dicit Mar. q̄ indulgētiā nihil aliud sunt, q̄ relaxatio
pœne arbitrio sacerdotis vel canonū pœnitentiāliū impositę,
cū supra monstratū sit q̄ sacerdos relaxat culpā & pœnam
deo debitam, non ex impositione canonum, sed secundum di-
uinam iustitiā, & q̄ ad aliquam talem pœnam pro pecca-
tis deletis remanet pœnitens obligatus, satis patet falsitas hu-
ius articuli. Hunc tamen articulum, q̄ videlicet indulgētiā
sunt solum relaxationes pœnarum canonicarum sæpius re-
petit M. & est ipsi in multis articulis suis sicut principium in-
demōstrabile, aut sicut conclusio demōstrata, tñ pro elucidā-
tiōe materiāe paulo altius repetendū est, q̄ & q̄les sint veniāe

Sint itaq; optimi pōtiffices qui quærāt primū regnū dei et
iustitiā eius, honorē dei, salutē gregis & suā solū curēt, a prin-
cipe pastoz Christo, p̄ pastorali cura inmarcessibilē gloriā
coronā expectēt. Sit populus pius sanctus euangelicā legē
seruās q̄tū hūana fragilitas patit̄ adamussim, q̄ oēm hominē
ecclesiāe corpori desyderet adiūgi, & q̄ neminē sine grādi do-
lore sēriat diuelli, sit zelus & vigor disciplinę. In p̄latis aucto-
ritas, in subditis obediētia, sit iustitia pie seuiēs & pietas nō

In tali populo (quia nō peccare diuinū est) labi-
mur nō nulli imo multi in facinora & flagitia, quos iustitia,
& zelus disciplinę separat, pietas recolligit.

Huic multitudini in terris coelestē vitam ducēti princeps
est Christus, verus deus verus homo, ex deitate creator, ex
humanitate redemptor, qui licet hanc multitudinem non de-
ferat, cui dixit, ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq;
ad consummationem sæculi, tamen quia corpore absens
futurus erat secundum quod dicit Pe. in actibus apostolo-
rum. Quem oportet quidem cœlum suscipere vsq; in tem-
pora restitutionis omnium, reliquit & p̄fecit operis sui vica-
rios apostolos, in q̄rum locū succedūt episcopi & sacerdotes

Hinc